

Ефективна економіка № 5, 2012
УДК 332.122:338[43+242]

*П. П. Гаврилко,
кандидат економічних наук, доцент, Ужгородський навчальний центр Київського НТЕУ*

ПРІОРИТЕТИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Гаврилко П. П.
Приоритеты сохранения трудового потенциала сельских территорий

Gavrylko P. P.
Priorities of maintenance of labor potential of rural territories

У статті визначено завдання, принципи та цілі управління процесом збереження трудового потенціалу села. Розглянуто заходи з оздоровлення демографічної ситуації на селі, розширення підприємницької діяльності та подолання бідності сільського населення.

Ключові слова: *сільські території, трудовий потенціал села, демографічна ситуація, підприємництво, фінанси, кредити, оподаткування, зайнятість населення.*

В статье определено задание, принципы и целые управления процессом сохранения трудового потенциала села. Рассмотрены мероприятия по оздоровлению демографической ситуации на селе, расширения предпринимательской деятельности и преодоления бедности сельского населения.

Ключевые слова: *сельские территории, трудовой потенциал села, демографическая ситуация, предпринимательство, финансы, кредиты, налогообложения, занятость населения.*

Tasks, principles and whole process controls of maintenance of labor potential of village, are certain in the article. Measures on making healthy of demographic situation on a village, expansions of entrepreneurial activity and overcoming of poverty of rural population are considered.

Keywords: *rural territories, labor potential of village, demographic situation, enterprise, finances, credits, taxations, employment of population.*

Вступ. Протягом останніх років суттєво загострились проблеми у сфері збереження і розвитку трудового потенціалу села. Така ситуація стала наслідком невдалих економічних реформ, демографічної та економічної кризи. Українське село втратило свою привабливість для проживання, роботи і розвитку особистості.

Різні аспекти розвитку сільських територій та регулювання процесами формування та використання трудового потенціалу широко вивчаються у дослідженнях вітчизняних вчених. Серед них: А.В. Базилук, Т.А. Заяць, А.М. Колот, Е.М. Лібанова, М.І. Пітюлич, П.Т. Саблук, Л.К. Семів, Л.Т. Шевчук, К.І. Якуба та інші.

Незважаючи на достатньо великий науковий інтерес до проблем формування і використання трудових ресурсів села і трансформації сільського ринку праці, недостатньо вивченими залишаються ці питання на регіональному рівні.

Мета статті: визначити пріоритети збереження трудового потенціалу села.

Виклад основного матеріалу. Управління процесами збереження трудового потенціалу сільських територій базується на врахуванні зростання значимості людського фактора у виробництві, посилення залежності результатів діяльності від якості, мотивації та характеру його використання.

До головних завдань системи управління людськими ресурсами належать: забезпечення підприємств кваліфікованими кадрами; підвищення задоволеності працею всіх категорій персоналу; надання працівникам можливостей для розвитку, підвищення кваліфікації і професійного росту; удосконалення системи оплати праці і мотивації; стимулювання творчої активності; удосконалювання методів оцінки персоналу.

Принципами побудови сучасної системи управління трудовим потенціалом є: професійний ріст працівників відповідно до результатів праці, кваліфікації, здібностей, особистих інтересів, потреб підприємства; ефективність відбору і розміщення працівників; швидко й ефективно розв'язання особистих проблем; справедливості оплати праці і мотивації.

Управління збереженням трудового потенціалу українського села реалізується за чотирма основними цілями:

- створення і підтримка умов збереження і відтворення трудового потенціалу села;
- покращення кількісно-якісних параметрів трудового потенціалу села;
- забезпечення ефективного використання трудового потенціалу села;
- регулювання мобільності трудового потенціалу села.

Перспективи покращення ситуації із збереженням трудового потенціалу села повинні базуватись на поєднанні заходів державного, регіонального і місцевого рівнів. Політика держави у сфері збереження і відтворення трудового потенціалу села повинна орієнтуватись на повне гарантоване задоволення потреб населення щодо трудової діяльності, створення умов демографічного відтворення та забезпечення наступності поколінь і недопущення деградації трудового потенціалу.

На Другому Всеукраїнському форумі у 2007 році було представлено Концепцію збереження і розвитку трудового потенціалу України до 2017 року, в якій закладено фундамент для розробки напрямів не тільки удосконалення заходів із збереження трудового потенціалу, а й для подальшого розвитку трудових ресурсів шляхом впровадження ефективних спрямувань в області охорони праці працюючих, підвищення їх працездатності за рахунок покращення показників здоров'я, удосконалення загальнодержавних програм соціального захисту працюючого населення.

В Концепції зазначено, що збереження і розвиток трудового потенціалу забезпечуватиметься шляхом:

- покращенням медико-демографічних характеристик трудового потенціалу, поліпшення стану здоров'я, зниження рівня передчасної смертності та збільшення тривалості життя населення, зниження ризику втрати здоров'я і життя працюючих на виробництві;
- протидії міграційним втратам трудового потенціалу країни в цілому та її окремих територій, сприяння поверненню довгострокових трудових мігрантів, що працюють в інших країнах;
- нарощення освітньо-кваліфікаційного потенціалу, забезпечення умов для впровадження системи неперервної освіти, здобуття знань та підвищення кваліфікації впродовж трудової діяльності;
- підтримка розвитку підприємницької ініціативи громадян і на цій основі – малого та середнього підприємництва, самостійної зайнятості населення;
- впровадження міжнародних стандартів управління охороною праці на виробництві;
- забезпечення реалізації трудового законодавства на всіх рівнях управління соціально-трудовою сферою.

Основною складовою концепції ефективного управління розвитком трудового потенціалу села є вдосконалення демографічної політики у сільській місцевості. До основних заходів з оздоровлення демографічної ситуації на селі слід віднести:

- покращення умов життя, праці, побуту населення;
- покращення здоров'я селян, пом'якшення депопуляції шляхом зниження смертності;
- зменшення негативного впливу погіршення довкілля, посилення контролю за станом здоров'я, продуктами харчування і навколишнім середовищем;
- реформування оплати праці з метою підвищення її стимулюючої і відтворювальної функцій;
- удосконалення законодавчої бази з покращення положення жінок під час народження і догляду за дітьми, створення умов для дошкільного та шкільного виховання дітей.

Реалізація зазначених заходів можлива за умов фінансового забезпечення спеціальних програм з оздоровлення сільського населення та активізації інвестування у аграрне виробництво, вдосконалення цінової політики на сільськогосподарську продукцію і засоби виробництва, пільгового оподаткування і кредитування підприємств.

Підвищення ефективності використання трудового потенціалу села пов'язано із зовнішніми чинниками, тобто економічною ситуацією в країні. Необхідно зазначити, що держава повинна виконувати роль основного гаранта дотримання обіцянок перед сільгоспвиробниками з надання фінансової підтримки виробництва продукції рослинництва і тваринництва, підтримки підприємств агропромислового комплексу через механізми здешевлення кредитів.

Вихід соціально-трудової сфери села з кризи є можливим лише за умов державної підтримки.

До фінансового механізму підтримки аграрного сектору відносять кредитні, інвестиційні, податкові інструменти та механізм страхового захисту. Основними споживачами кредитів виступають сільськогосподарські підприємства. Особливо великі труднощі виникають з отриманням кредитів у дрібних сільськогосподарських товаровиробників.

Головними перешкодами в отриманні кредиту є відсутність застави та високі відсоткові ставки. Оскільки кредитування сільськогосподарського виробництва вважається багатьма фінансовими установами досить ризикованим бізнесом, то одним з механізмів забезпечення повернення наданих кредитів є наявність надійної і ліквідної застави [2, с.55]. Предметом застави здебільшого виступають основні виробничі фонди (переважно сільськогосподарська техніка), майбутній урожай, а також наявне поголів'я тварин [2, с. 56]. Крім того, банки обслуговуючи агробізнес, надають перевагу короткостроковим кредитам тому, що вони для них є найбільш привабливими з огляду на менший ризик.

Сьогодні багато говориться про те, що на шляху легалізації робочих місць на селі, підвищення їхньої привабливості слід активізувати підприємницьку діяльність.

Основними напрямми підприємництва на селі мають стати не тільки фермерство, а й відродження народних промыслів, сфера туристичних, соціально-побутових, комунальних послуг, торгівля, автосервіс, транспортні послуги тощо [5, с. 72].

З метою активізації розвитку підприємництва на селі необхідно:

- внести зміни у законодавство з приводу спрощення процедури започаткування підприємницької діяльності у сільській місцевості;
- забезпечити рівні умови пільгового кредитування для суб'єктів несільськогосподарського підприємництва і виробників сільськогосподарської продукції.

Розвиток самозайнятості сільського населення сприятиме не тільки зниженню безробіття, а й дозволить самостійно планувати свій робочий час. Хоча особисті підсобні господарства і не вирішуватимуть проблеми сільської зайнятості у середньостроковій та довгостроковій перспективі, однак цей вид зайнятості сільського населення може стати ефективним інструментом протидії гендерній сегрегації на ринку праці.

Одним з шляхів підтримки самозайнятості сільського населення є також діючі регіональні програми зайнятості, де чільне місце посідатимуть заходи з розвитку самозайнятості або ж регіональні програми розвитку сільських територій. Ці регіональні програми мають бути широкомасштабними і забезпечувати вирішення комплексу проблем починаючи від розвитку соціальної інфраструктури до раціонального природокористування на селі.

Збереження трудового потенціалу села пов'язано із розв'язанням проблеми сільської бідності. Головними причинами виникнення та поширення бідності є зменшення рівня зайнятості населення, зростання рівня безробіття, низький рівень оплати праці та пенсійного забезпечення, заборгованість із заробітної плати і соціальних виплат, що мають суто економічне підґрунтя, відсутність розвинутої системи страхування життєвих ризиків та адресної соціальної допомоги. У зв'язку із цим створення економічно-правових умов для збільшення доходів і зростання економічної активності працездатних громадян визначено першочерговим напрямом проведення політики подолання бідності.

Подолання бідності сьогодні є чи не найважливішою метою діяльності влади у сільській місцевості. До заходів, що сприятимуть підвищенню доходів сільського населення слід віднести:

- розвиток багатопрофільної кооперації на селі, яка б сприяла збуту сільгосппродукції, що виробляється дрібними сільгоспвиробниками, забезпеченню доступу до фінансових ресурсів шляхом створення сільських кредитних кооперативів, а також покращення надання спеціалізованих послуг власникам особистих підсобних господарств;
- розвиток приватно-державного партнерства з метою встановлення працівникам сільськогосподарських підприємств мінімальної заробітної плати на рівні прожиткового мінімуму.

Вирішенню проблем подолання бідності сільського населення сприятиме зміна державної політики щодо місцевого самоврядування, яка повинна забезпечити прогнозовані і постійні доходи місцевих бюджетів, реалізацію права вільно розпоряджатись наявними у територіальній громади коштами.

Висновки. Пріоритетними напрямми соціальної політики, спрямованих на підтримку добробуту сільського населення, подолання негативних соціальних явищ на селі є:

- проведення політики соціального захисту населення;
- забезпечення грошових виплат та компенсації найменш соціально захищеним верствам населення;
- удосконалення молодіжної політики, яка б покращила соціально-економічний стан сільської молоді;
- адаптація пропозиції робочої сили до попиту на неї у кількісному та якісному відношеннях за допомогою державного регулювання: підготовка та перепідготовка кадрів, створення нових робочих місць, сприятлива податкова та кредитна політика для підприємств, які їх надають.

Система управління збереженням і примноженням трудового потенціалу сільських територій включає сукупність заходів державного, регіонального і місцевого рівнів, спрямованих на оздоровлення демографічної ситуації, фінансової підтримки аграрного сектору економіки, розширення підприємницької діяльності, розвиток самозайнятості сільського населення, диверсифікацію трудової діяльності, подолання бідності та вдосконалення соціальної політики загалом.

Література

- Глаз Ю.А. Методологические аспекты управления трудовой деятельностью работников / Ю.А. Глаз // Управление экономическими системами: электрон. науч. журн. / Кисловодский институт экономики и права, МЦНИП – [Электронный ресурс]. – Киров: Международный центр научно-исследовательских проектов, 2008. – № 2 (14). – Режим доступа к журн.: <http://uecs.mcnip.ru> (<http://uecs.mcnip.ru/>).
- Гудзь О.Є. Кредитування і банківське обслуговування підприємств агропромислового виробництва: сучасні тенденції та особливості / О.Є. Гудзь. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 170 с.
- Левченко О.М. Якість трудового потенціалу регіону / О.М. Левченко. – Кіровоград: “КОД”, 2002. – 136 с.
- Пирожков С. Трудовой потенциал в демографическом измерении / С. Пирожков. – К., 1992. – 177 с.
- Пітюлич М.І. Трудовий потенціал регіону: стратегія розвитку і функціонування / М.І. Пітюлич, М.І. Білен, В.В. Мікловда. – Ужгород: Карпати, 1996. – 139 с.
- Шпикуляк О.Г. Трудовий потенціал села та кадрове забезпечення аграрних підприємств / О.Г. Шпикуляк // Агроінком. – 2005. – №5-6. – С. 63-65.

Стаття надійшла до редакції 19.05.2012 р.